Rikosseuraamuslaitos

25.3.2026

Eduskunta
Lakivaliokunta
Päivitetty 9.3.2026 lähetettyä lausuntoa

Rikosseuraamuslaitoksen kirjallinen asiantuntijalausunto HE 8/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisorangaistusta koskevan lainsäädännön muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Nuorisorangaistussääntelyn muuttamista koskeva hallituksen esitys 8/2026 sisältää ehdotuksia, joilla pyritään selkeyttämään nuorisorangaistuksen asemaa seuraamusjärjestelmässä, lisäämään rangaistuksen käyttöä ja parantamaan rangaistuksen vaikuttavuutta kehittämällä sen sisältöä. Tavoite nuorisorangaistuksen laajemmasta käytöstä on kannatettava ja esityksessä on esitetty hyviä keinoja käytön lisäämiseksi. Myös Rikosseuraamuslaitoksessa on tunnistettu tarve esitetyn mukaisesti seuraamusjärjestelmän kokonaisuudistuksen tarpeelle.

Esityksen mukaan nuorisorangaistuksen enimmäiskestoa pidennettäisiin yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Nuorisorangaistuksen pääasiallisena kohderyhmänä olisivat sen käyttöä koskevien lisäedellytysten mukaan edelleen alle 18-vuotiaana rikoksen tehneet nuoret, jotka tarvitsevat intensiivistä tukea elämässään. Tavoitteena olisi lisätä rangaistuksen käyttöä erityisesti ensimmäistä kertaa rikokseen syyllistyneillä ja tapauksissa, joissa rikoksesta on odotettavissa 1–2 vuotta ehdollista vankeutta. Enimmäiskeston nostaminen yhdestä vuodesta kahteen vuoteen on kannatettava ja käyttöä lisäävä ehdotus.

Seuraamusselvitykseen olisi tarkoitus lisätä säännönmukaisesti arvio siitä, onko alle 18-vuotiaana epäillyn rikoksen tehnyt nuori nuorisorangaistukseen sisältyvän intensiivisen tuen tarpeessa. Rikosseuraamuslaitos pitää tätä kannatettavana muutoksena. Tehtyjen nuorisorangaistusselvitysten määrän lisääntyminen johtaa todennäköisesti siihen, että sopivia tapauksia tunnistetaan enemmän.

Hallituksen esityksen mukaan seuraamusselvitysmenettelyssä lisättäisiin viranomaisyhteistyötä ja nuoren ohjaamista tuen piiriin. Lisäksi esitys pitää sisällään sen, että seuraamusselvitysmenettelyyn osallistuvien Rikosseuraamusviranomaisen ja tarvittaessa muiden asiaan kuuluvien viranomaisten tulee ohjata valvonnan ja tukitoimien tarpeessa oleva nuori hakeutumaan tarvittavien palveluiden ja tukitoimien pariin seuraamusselvityksen aikana. Rikosseuraamuslaitos pitää kannatettavana, että tukitoimiin ohjaamiseen velvoitetaan, ja että tukitoimiin kiinnittymistä seuraamusselvitysvaiheessa tuetaan seuraamusselvityksen ajantasaisuutta koskevalla muutoksella.

Seuraamusselvitysvaiheessa yhdeksi Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyötahoksi lisättäisiin terveysviranomainen nuorisorangaistusselvityksen päihde- ja riippuvuushoitoa koskevan sisällön vuoksi. Rikosseuraamuslaitos toteaa, että rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttaa päihteiden ja muiden riippuvuuksien lisäksi esimerkiksi ADHD:n ja neurokirjon erityispiirteisiin liittyvät tarpeet. Myös näihin

Osoite
Opastinsilta 12 C
00520 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi

osa-alueisiin liittyvien palveluiden huomiointi täytäntöönpanon sisältönä voisi olla nuoren edun ja seuraamuksen tavoitteiden mukaista.

Terveydenhuollon viranomainen osallistuisi hallituksen esityksen mukaan jatkossa lähinnä nuorisorangaistusselvityksiin, joissa nuorella olisi nähtävissä päihteiden käyttöön liittyviä haasteita, jotka vaatisivat terveydenhuollollisia toimia. Kyseisenlainen tilanne on isohkolla osalla kohderyhmästä. On hyvä varmistaa, että terveydenhuollossa on valmius vastata tarpeeseen. Lisäksi todettakoon, että huolena on seuraamusten valtakunnallisesti yhdenmukaiset sisällöt. Rikosseuraamuslaitoksen oman toiminnan osalta seuraamuksen sisältö saataneen riittävän yhdenmukaiseksi suunnittelun ja kouluttamisen keinoin, mutta päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuudessa on suuria paikallisia eroja.

Seuraamukseen sisällytettäisiin myös mahdollisuus suorittaa osa rangaistuksesta osallistumalla päihde- ja riippuvuushoitoon tai -palveluun. Esityksen mukaan nuoren palveluihin ja tukitoimiin ohjaamisen prosessia voitaisiin koordinoida Rikosseuraamuslaitoksen ja hyvinvointialueiden yhteistyössä. Yhteisellä kehittämisellä ja yhtenäisillä palvelupoluilla voitaisiin vastaavasti tehostaa viranomaisten toimintaa ja jatkossa saavuttaa kustannussäästöjä. Nuorisorangaistusta suorittava nuori on kuitenkin ns. siviilissä ja mikäli hän on sosiaali- ja terveyshuollon tukitoimien tarpeessa, tukitoimet ovat hyvinvointialueen järjestämiä. Näin ollen myös koordinoiva rooli voisi luontevammin kuulua hyvinvointialueelle. Joka tapauksessa yhteistyön Rikosseuraamuslaitoksen ja hyvinvointialueen välillä on tarpeen olla tiivistä.

Hyvinvointi- ja työllisyysalueiden sekä järjestöjen rahoittama ja järjestämä toiminta voi olla nuorisorangaistuksen sisältönä, mikä tukee nuoren rikoskierteen katkaisua. Rikosseuraamuslaitos toteaa, että työelämään, opintoihin ja sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvän toiminnan lisäksi toimintaan voisi sisältyä myös harrastustoimintaan ohjaamista ja siihen osallistumista.

Nuorisorangaistuksen sisältyvä ns. kiinnipitävä ote ja erityyppiset palvelut ja tukitoimet vahvistavat nuorisorangaistuksen tavoitetta yhdyskuntaseuraamuksena. Päihde- ja riippuvuushoidon tai palvelun kesken jättämisen osalta on todettu, ettei tämän tulisi johtaa seuraamuksen keskeytymiseen. Tämä on hyvä ja tärkeä kirjaus. Yleisesti voisi olla tarpeen korostaa sitä, että keskeytyskynnyksen tulisi olla nuorisorangaistuksessa todella korkealla.

Lisäksi Rikosseuraamuslaitos esittää vielä pohdittavaksi, olisiko kokonaisuudessa tarpeen huomioida myös etsintäkuulutuksen tarpeellisuus täytäntöönpanon aikana. Nuoren edun mukaista on, että hänet tavoitetaan ja saadaan hänen tarvitsemansa tuen ja kontrollin piiriin. Joissain tilanteissa etsintäkuulutus olisi ainoa toimiva keino tähän. Etsintäkuulutus olisi myös poliisin noutoa tarkoituksenmukaisempi poliisin resurssien näkökulmasta hankalasti tavoitettavan nuoren tavoittamiseksi.

Nuorisorangaistuksia tuomittaisiin jatkossa enemmän ehdollisen vankeuden ja sen oheisseuraamusten sijasta. Tämä tarkoittaisi, että nuorisorangaistusten määrät täytäntöönpanossa lisääntyisivät. Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano vaatii nykyään ja jatkossa henkilöstöltä enemmän työpanosta kuin esimerkiksi ehdollisen vankeuden valvonta, sillä seuraamus on intensiivisempi. Näin ollen Rikosseuraamuslaitoksen työmäärä lisääntyisi ja Rikosseuraamuslaitos tarvitsee niiden hoitamiseksi lisää resursseja. Lisäresurssitarve on kiinteä. Vuosille 2027–2029 on arvioitu 11 henkilötyövuosien lisäystarve. Mikäli nuorisorangaistuksen määrät ovat nousujohteisia, tulisi Rikosseuramasulaitoksen resurssia lisätä vastaavanlaisesti kumulatiivisesti.

Rikosseuraamuslaitos toteaa lisäksi, että esitetyt ehdotukset edellyttävät myös tietojärjestelmämuutoksia Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään. Muutostarpeet aiheutuisivat enimmäispituuden kasvattamisesta, seuraamusselvitykseen liittyvistä muutoksista, päihde- ja riippuvuushoitoon osallistumista koskevista muutoksista sekä tapaamisten intensiivisyyden lieventämismahdollisuudesta. Asiakastietojärjestelmään vaadittavien muutosten toteuttaminen vaatii noin puolen vuoden aikaa lain hyväksymisen ja voimaantulon välille. Aikataulu ja muutosten toteuttamisajan arvio voivat muuttua.

Lopuksi ehdotetaan harkittavaksi seuraavaa: Voisiko rikosprosessimenettelyssä harkita sitä, että syyttäjälaitos tai tuomioistuin pyytää Rikosseuraamuslaitosta laatimaan nuoresta seuraamusselvityksen, kun nuoren rikosasian käsittelypäivä tuomioistuimessa on tiedossa ja tämä päivämäärä myös aina kirjattaisiin Rikosseuraamuslaitokselle lähetettävään seuraamusselvityksen laadintapyyntöön? Näin kaikilla osapuolilla olisi mahdollisuus varmistua siitä, että seuraamusselvitykseen kirjatut tiedot ovat ajantasaisia suhteessa rikosasian käsittelyhetkeen tuomioistuimessa.

Andersson Pia 91372180N
Digitaalinen allekirjoittaja: Andersson Pia 91372180N
Päiväys: 2026.03.25 12:07:33 +02'00'

Pia Andersson
Erityisasiantuntija
Rikosseuraamuslaitos

Osoite
Opastinsilta 12 C
00520 Helsinki

Puhelin
029 568 8500

Faksi
029 566 5440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi
vankilatuote.fi